

ШЖҚ “ Теректі аудандық ауруханасы ” МКК

БЕКТЕМІН

ШЖҚ “ Теректі аудандық
ауруханасы ” МКК

директоры

Д. Хайрушев

«15» мамыр 2023 ж.

КЕЛІСІЛДІ

ШЖҚ “ Теректі аудандық
ауруханасы ” МКК

Байқау жөнісінің төрағасы

Б. Хасайнов

«15» мамыр 2023 ж.

**БҚО әкімдігі ДСБ ШЖҚ "Теректі аудандық
ауруханасы " МКК сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-
қимыл жөніндегі нұсқаулық**

Енгізілген өзгерістер туралы ақпарат		
№	Енгізу күні	Әзірленді

Осы Нұсқаулықты ШЖҚ “ Теректі аудандық ауруханасы ” МКК
ресми рұқсатынсыз толық немесе ішінара көшіруге, көбейтуге және
таратуға болмайды

Мазмұны:

1. Жалпы ережелер;
2. Пара;
3. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар туралы хабарлама;
4. Егер сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұру туралы шешім қабылдаған болсаңыз сіздің әрекеттеріңіз;
5. Сыбайлас жемқорлық жағдайындағы қызметкерлердің іс-қимыл алгоритмі;
6. Басшылардың, қарамағындағылардың сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтары үшін жауаптылығы.

Өзірленді: 15.05.23ж. Джаманбаева А.А.	Келісілді: 15.05.23ж. Хасайнов Б.Е. Нурғалиева М.Г. Мусанова Т.К. Мусағалиев Т.К. Кубаев Б.У.	Енгізілді: 15.05.23ж.	Қайта қарау: 15.05.2026ж.
--	---	--------------------------	------------------------------

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі Нұсқаулық (бұдан әрі - Нұсқаулық) БҚО әкімдігі ДСБ ШЖҚ " Теректі аудандық ауруханасы " МКК (бұдан әрі-Кәсіпорын) сыбайлас жемқорлық бағытындағы іс-қимылдарға не жататынын айқындайды, сыбайлас жемқорлық сипатындағы жағдай туындаған жағдайда кәсіпорын қызметкерлерінің іс-қимыл тәртібін белгілейді.

1.2. Нұсқаулық кәсіпорынның барлық құрылымдық бөлімшелері мен лауазымды тұлғаларының танысуы және қолдануы үшін міндетті құжат болып табылады.

1.3. Осы нұсқаулықта келтірілген талаптар ең аз қажетті болып табылады және нақты жағдай үшін толық және/немесе шектеу ретінде қарастырылмауға тиіс.

1.4. Негізгі ұғымдар:

1) **сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық** - заңда әкімшілік немесе қылмыстық жауаптылық белгіленген, сыбайлас жемқорлық белгілері бар құқыққа қарсы кінәлі әрекет (әрекет немесе әрекетсіздік).

2) **сыбайлас жемқорлық** - жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдарға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және олармен байланысты мүмкіндіктерді жеке өзі немесе делдалдар арқылы мүліктік (мүліктік емес) игіліктер мен артықшылықтар алу немесе алу мақсатында заңсыз пайдалануы өзіне не үшінші тұлғаларға, сол сияқты осы тұлғаларға игіліктер мен артықшылықтар беру арқылы пара беру;

3) **мүдделер қақтығысы** - жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, оларға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың жеке мүдделері мен олардың лауазымдық өкілеттіктері арасындағы қайшылық, бұл ретте аталған адамдардың жеке мүдделері олардың өздерінің лауазымдық міндеттерін орындамауына және (немесе) тиісінше орындамауына әкеп соғуы мүмкін.

1.5. Статистика деректеріне сәйкес сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар құрылымында: пара беру және алу, алаяқтық, лауазымдық өкілеттіктерді теріс пайдалану; сеніп тапсырылған мүлікті иемдену және ысырап ету; билік пен лауазымдық өкілеттіктерді асыра пайдалану; паракорлыққа делдалдық ету; қызметтік жалғандық; қызметте әрекетсіздік; экономикалық контрабанда; билікті теріс пайдалану және т. б. басым.

1.6. Сыбайлас жемқорлық схемалары күрделі, маңызды және жүйелі бола бастады. Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 2 ақпандағы № 802 Жарлығымен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс - қимылдан қоғамдық сананың түбегейлі өзгеруіне, халықтың сыбайлас жемқорлық пен непотизмнің кез келген нысандарын қабылдамауына, алдын алу шараларының басымдығына көшуге бағытталған Қазақстан Республикасының 2022-2026 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының Тұжырымдамасы бекітілді.

2. Пара

2.1. Қазақстан Республикасында пара алу және беру жөніндегі іс-әрекеттер заңға қайшы келеді және Қылмыстық кодекстің қолданысына жатады. Егер ақша, өзге де мүлік, материалдық қызметтер түріндегі мүліктік пайда лауазымды адамның туыстары мен жақындарына оның келісімімен берілген болса не егер ол бұған қарсылық білдірмесе және өзінің қызметтік өкілеттігін пара берушінің пайдасына пайдаланса, лауазымды адамның іс-әрекеті пара алу ретінде саралануы тиіс.

2.2. Қазақстан Республикасында қолданыстағы заңнамаға сәйкес пара беру және коммерциялық пара беру нысанасы ақшамен, бағалы қағаздармен және өзге де мүлікпен қатар өтеусіз көрсетілетін, бірақ төлеуге жататын мүліктік сипаттағы пайда болуы мүмкін (туристік жолдамалар беру, пәтерді жөндеу, саяжай салу және т.б.).

Мүліктік сипаттағы артықшылықтарды, атап айтқанда, берілетін мүліктің, жекешелендірілген объектілердің құнын төмендету, жалдау төлемдерін, банктік несиелерді пайдаланғаны үшін пайыздық мөлшерлемелерді азайту деп түсіну керек.

2.3. Пара алу және пара беру - бұл бір қылмыстық модельдің екі толық жағы, егер пара туралы айтатын болсақ, бұл пара алатын адам (пара алушы) және оны беретін адам (пара беруші) бар дегенді білдіреді.

2.4. Пара алу - бұл ең қауіпті лауазымдық қылмыстардың бірі, әсіресе егер оны адамдар тобы жасаса немесе бопсалаумен бірге жүрсе, бұл лауазымды адамның заңды немесе заңсыз әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін артықшылықтар мен пайда алуынан тұрады.

2.5. Пара беру - лауазымды тұлғаны заңды немесе заңсыз әрекеттерді (әрекетсіздікті) жасауға итермелеуге, не берушінің пайдасына, оның ішінде жалпы қамқорлығы немесе қызметке рұқсат бергені үшін қандай да бір артықшылықтар беруге, алуға бағытталған қылмыс.

2.6. Пара заттары болуы мүмкін:

- заттар, ақша, оның ішінде валюта, банктік чектер және бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автомашиналар, азық-түлік өнімдері, бейнетехника, тұрмыстық аспаптар және басқа да тауарлар, пәтерлер, саяжайлар, қала сыртындағы үйлер, гараждар, жер учаскелері және басқа да жылжымайтын мүлік;
- артықшылықтары: емдеу, жөндеу және құрылыс жұмыстары, санаторийлер мен туристік жолдамалар, шетелге сапарлар, ойын-сауық пен басқа да шығындарды ақысыз немесе арзан бағамен төлеу.
- параның жабық түрі-қарызға немесе жоқ қарызды өтеу түріндегі банктік несие, төмен бағамен сатып алынған тауарларға ақы төлеу, тауарларды жоғары бағамен сатып алу, пара алушыға, оның туыстарына, достарына жалақы төлеу арқылы жалған еңбек шарттарын жасасу, жеңілдікпен несие алу, дәрістер, мақалалар мен кітаптар үшін алымдарды көбейту, Казинода "кездейсоқ" ұтыс, қарызды кешіру, жалдау ақысын азайту, несие бойынша пайыздық мөлшерлемені арттыру және т. б.

2.7. Мүдделер қақтығысын болғызбау немесе реттеу туралы шектеулерді, тыйымдар мен талаптарды, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға итермелеу мақсатында өтініштер туралы жалдаушының (жұмыс берушінің) өкілін хабардар ету туралы міндеттемені, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мақсатында белгіленген өзге де міндеттерді сақтау маңызды.

2.8. Айта кету керек, кейбір сөздерді, мәлімдемелерді және қимылдарды басқа адамдар пара беру туралы өтініш (кенес) ретінде қабылдауы мүмкін.

Мұндай сөздерге мыналар жатады, мысалы:

- "Мәселені шешу қиын, бірақ мүмкін";
- "Рахметті нанға жаға алмайсың";
- "Келісейік";
- "Күшті дәлелдер қажет";
- "Параметрлерді талқылау керек";
- "Ал, не істейміз?" және т. б.

2.9. Ұйымдардың өкілдерімен және азаматтармен, әсіресе шенеуніктердің шешімдері мен іс-әрекеттеріне байланысты белгілі бір тақырыптарды талқылау пара беру туралы өтініш ретінде де қабылдануы мүмкін.

Мұндай тақырыптардың қатарына, мысалы:

- жалақының төмен деңгейі және белгілі бір қажеттіліктерді іске асыруға ақшалай қаражаттың жетіспеушілігі;
- белгілі бір мүлікті сатып алуға, сол немесе басқа қызметті алуға, туристік сапарға шығуға деген ұмтылыс;
- лауазымды тұлғаның туыстарында жұмыстың болмауы;
- шенеуніктің балаларын білім беру мекемелеріне қабылдау қажеттілігі және т.б.

2.10. Шенеуніктен шығатын белгілі бір ұсыныстар, әсіресе егер олар ұйымдардың өкілдеріне және олардың шешімдері мен әрекеттеріне байланысты азаматтарға бағытталған болса, пара беру туралы өтініш ретінде қабылдануы мүмкін. Бұл мұндай ұсыныстар жақсы ниетпен айтылған және лауазымды тұлғаның жеке пайдасына ешқандай қатысы жоқ жағдайда да мүмкін.

Мұндай ұсыныстардың қатарына, мысалы:

- лауазымды адамға және (немесе) оның туыстарына жеңілдік беру;
- анықталған бұзушылықтарды жою, мемлекеттік келісімшарт шеңберінде жұмыстарды орындау, қажетті құжаттарды дайындау үшін нақты компанияның және (немесе) сарапшылардың қызметтерін пайдалану;
- белгілі бір қайырымдылық қорына ақша салу;
- нақты спорт командасын қолдау және т. б.

2.11. Сыбайлас жемқорлыққа бағытталған және коммерциялық пара берудің ықтимал жағдайлары, сондай-ақ мінез-құлық ережелері бойынша ұсыныстар.

Арандатушылық: қызметке жүгінген азаматтар, бөлімшенің қызметін тексеруді жүзеге асыратын лауазымды тұлғалар тарапынан ықтимал арандатушылықтарды болдырмау үшін:

- келушілер орналасқан қызметтік ғимараттарды және жеке заттарды (киім, портфельдер, сөмкелер және т. б.) қараусыз қалдырмау;
- келуші кеткеннен кейін жұмыс орнында немесе жеке заттарында қандай да бір бөгде заттар табылған жағдайда, ешқандай дербес іс-қимыл жасамай, басшылыққа дереу баяндалсын.

2.12. Пара алу, бопсалау:

- пара беру және/немесе коммерциялық пара беру заттарын қабылдауға дайын немесе үзілді-кесілді бас тарту ретінде түсіндірілуі мүмкін асығыс мәлімдемелерге жол бермей, өте сақ, сыпайы болыңыз;

- Сізге ұсынылған шарттарды мұқият тыңдап, есте сақтаңыз (сомалардың мөлшері, тауарлардың атауы және қызметтердің сипаты, пара беру мерзімі мен тәсілдері, коммерциялық пара беру нысаны, мәселелерді шешудің реттілігі);
- пара беру және/немесе коммерциялық пара беру уақыты мен орны туралы мәселені келесі әңгімеге ауыстыруға тырысыңыз және келесі кездесуге жақсы таныс орын ұсыныңыз;
- өзіңіз үшін әңгімеге бастама көтермеңіз, көбірек "тыңдай білуге жұмыс жасаңыз", сұхбаттасушыға "сөйлеуге" мүмкіндік беріңіз, сізге мүмкіндігінше көп ақпарат берсін; пара беруге немесе коммерциялық пара беруге келіскен жағдайда Сіздің мәселенізді шешудің кепілдіктері туралы сұраңыз;
- егер сізде диктофон болса, пара және/немесе коммерциялық пара беру туралы ұсынысты (жасырын) жазуға тырысыңыз;
- осы факт туралы жоғары тұрған басшылыққа қызметтік жазба түрінде баяндау;
- сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға не 1424 Call-орталыққа дайындалып жатқан қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарлама жіберу.

2.12. Мүдделер қақтығысы:

- мүдделер қақтығысының кез келген мүмкіндігіне мұқият болыңыз;
- мүдделер қақтығысының туындауының кез келген мүмкіндігін болдырмау жөнінде шаралар қабылдау;
- тікелей бастығыңызға мүдделер қақтығысы туралы немесе оның туындау мүмкіндігі туралы жазбаша түрде хабарлаңыз;
- тікелей басшының келісімі бойынша туындаған мүдделер қақтығысын еңсеру жөнінде шаралар қабылдау;
- мүдделер қақтығысының тарабы болып табылатын қызметкердің қызметтік жағдайын оны белгіленген тәртіппен қызметтік міндеттерін атқарудан шеттетуге дейін және (немесе) мүдделер қақтығысының туындауына себеп болған пайдадан бас тартуға дейін өзгерту.

3. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар туралы хабарлама

3.1. Егер сіз сыбайлас жемқорлық көріністеріне тап болсаңыз немесе заңсыз сыбайлас жемқорлық бұзушылықтардың байқаусызда куәгері болсаңыз, Сізге:

- осы факт туралы жоғары тұрған басшылыққа және/немесе комплаенс-офицерге хабарлау;
- сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға жазбаша немесе ауызша хабарлама жіберу.

3.2. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы хабарлаған немесе сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға өзге де жолмен жәрдемдесетін адам мемлекеттің қорғауында болады және Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген тәртіппен көтермеленеді.

Осы тармақтың ережелері заңға сәйкес жауаптылыққа жататын сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы көрінеу жалған ақпарат хабарлаған адамдарға қолданылмайды.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға жәрдем көрсететін адам туралы ақпарат мемлекеттік құпия болып табылады және заңда белгіленген тәртіппен беріледі. Аталған ақпаратты жария ету заңда белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады.

4. Егер сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы тұру туралы шешім қабылдаған болсаңыз сіздің әрекеттеріңіз

4.1. Өз қалауыңыз бойынша сіз ауызша немесе жазбаша өтінішпен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға немесе 1424 Call-орталығына жүгіне аласыз.

4.2. Сыбайлас жемқорлық сипаттағы құқық бұзушылық туралы хабарлау нысандарының бірі анонимді өтініш болып табылады.

4.3. Параны бопсалау жағдайында Сіз сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға хабарласып, Сізден пара алу немесе коммерциялық пара алу туралы өтініш жазуыңыз керек, онда мыналарды дәл көрсетіңіз:

- лауазымды тұлғалардың қайсысы (тегі, аты, әкесінің аты, лауазымы, мекеменің атауы) Сізден пара алады немесе коммерциялық құрылымдардың қайсысы сізді пара алуға итермелейді;
- бопсаланатын параның (пара берудің) сомасы мен сипаты қандай;
- қандай нақты әрекеттер (немесе әрекетсіздік) үшін Сізден пара немесе коммерциялық пара алуда;
- қай уақытта, қай жерде және қалай тікелей пара немесе коммерциялық пара берілуі керек.

5. Сыбайлас жемқорлық жағдайындағы қызметкерлердің іс-қимыл алгоритмі

5.1. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға жүгінумен қатар, қызметкерлер осы Нұсқаулыққа сәйкес басшылықты және (немесе) компоенс-офицерді хабардар ету жөнінде шаралар қолдануға құқылы.

6. Қарамағындағылардың сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылығы үшін басшылардың жауапкершілігі

6.1. Сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған шараларды күшейту мақсатында бағыныстылары өздерінің функционалдық міндеттерін орындау кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара беру және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасаған басшылардың дербес жауапкершілігін көздейтін норма көзделген және олардың кінәсі сотта дәлелденді.

6.2. Кәсіпорын қызметкерін сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара беру және өзінің функционалдық міндеттерін орындау кезінде өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасау фактілері бойынша қылмыстық қудалау орбитасына тартқан жағдайда, бұл қызметкер ҚР Еңбек кодексіне сәйкес сотқа дейінгі тергеп-тексеру жүргізу кезеңінде өзінің лауазымдық міндеттерін орындаудан шеттетіледі.

Осы қызметкердің тікелей басшысы қызметкерді өзінің лауазымдық міндеттерін атқарудан шеттету жөнінде тиісті шаралар қолдануға міндетті.

6.3. Тәртіптік жауапкершілік мыналарды қамтиды:

- ескертулер;
- сөгіс;
- қатаң сөгіс;
- Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасында көзделген негіздер бойынша жұмыс берушінің бастамасы бойынша еңбек шартын бұзу.